

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดลำพูน

ผู้เขียน นางสาวชญารัตน์ สุทธิวนานุรักษ์

ปริญญา วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) ส่งเสริมการเกษตร

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ ไร่ไพพรรณ อภิชาติพงศ์ชัย	ประธานกรรมการ
รองศาสตราจารย์ คุณหญิง ลำปาง	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ สุทัศน์ จุลศรีไกวัด	กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความสำเร็จของเกษตรกรในโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน เพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรในโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน ตลอดจนศึกษาปัญหาและความต้องการของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในพื้นที่ 4 อำเภอ 7 ตำบล ในจังหวัดลำพูน รวมทั้งสิ้น 150 ราย ได้ทำการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติในการพรรณนาวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลพื้นฐาน และการปฏิบัติในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนของเกษตรกร กับระดับผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่เกษตรกรได้รับ โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์คือ การวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) แบบหลายขั้นตอน (Stepwise Method)

ผลการศึกษาจากตัวแปรต่าง ๆ ในปัจจัยด้านสภาพพื้นฐานของเกษตรกร ปัจจัยด้านสภาพเศรษฐกิจสังคมของเกษตรกร และปัจจัยด้านสภาพทางภูมิศาสตร์ ในเขตจังหวัดลำพูน พบว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 76.67 และจบการศึกษาระดับในระดับชั้นประถมศึกษาร้อยละ 84.7 เข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนเฉลี่ยแล้วเป็นสมาชิกมาได้ 3 ปี 2 เดือน มีพื้นที่เฉลี่ยต่อครัวเรือน 4.8 ไร่ รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน

79,471 บาทต่อปี ใช้ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 5,000 ถึง 9,999 บาท ที่ผ่านมาขายได้ในราคา 11.00 ถึง 12.99 บาทต่อกิโลกรัม ตัวแปรที่มีผลต่อปริมาณผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว และความสำเร็จของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ได้แก่ รายได้รวมทั้งครอบครัว ระดับการศึกษา ประสบการณ์การผลิตเมล็ดพันธุ์ การมีส่วนร่วมของเกษตรกร และประสบการณ์ในการฝึกอบรมการผลิตเมล็ดพันธุ์ ซึ่งมีอิทธิพลทางบวกต่อปริมาณผลผลิต แสดงให้เห็นว่ายิ่งให้ความสำคัญกับตัวแปรทั้ง 5 มากเท่าใด ปริมาณผลผลิต และระดับความสำเร็จก็จะยิ่งเพิ่มขึ้นตาม ส่วนปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ เพศ อายุ ขนาดของพื้นที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว แรงงานในครอบครัว ต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ราคาผลผลิต การติดต่อกับเกษตรกรรายอื่น การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม การได้รับข้อมูลข่าวสาร และตัวแปรในปัจจัยด้านการปฏิบัติของเกษตรกร ไม่มีผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ในด้านปัญหา และอุปสรรคของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนต่อความสำเร็จ ได้แก่ การระบาดของโรค และแมลงศัตรูข้าว ปัญหาการติดต่อประสานงานระหว่างเกษตรกร และเจ้าหน้าที่ส่งเสริม ปัญหาด้านการตลาดและราคาผลผลิต และปัญหาทางด้านความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

ข้อเสนอแนะจากกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนมี 4 ประการ คือ 1) การคัดเลือกและระบุพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน ก่อนการประชาสัมพันธ์ให้แก่เกษตรกรเป้าหมาย 2) คัดเลือกเกษตรกรที่มีความมุ่งมั่น และตั้งใจในการปฏิบัติตามแผนการดำเนินงานของโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน 3) เจ้าหน้าที่ในระดับอำเภอ และตำบล จำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และความตั้งใจเอาใจใส่ต่อเกษตรกรในโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้มากขึ้น ทั้งงานด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต การพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ข้าว โดยต้องพบปะเกษตรกรโดยตรงและต่อเนื่อง และเป็นกันเอง 4) กรมส่งเสริมการเกษตรต้องจัดให้เจ้าหน้าที่ระดับจังหวัดดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องในแต่ละปีการเพาะปลูก โดยติดตามผลการดำเนินงานในโครงการฯ โดยละเอียด และจัดให้มีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมในแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลจากระดับรากหญ้าอย่างแท้จริง ซึ่งจะได้ขยายผลต่อไปในพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ ต่อไปในอนาคต

Thesis Title Factors Affecting the Success of Farmers Participating in
Community Rice Seed Production Project, Lamphun Province

Author Miss Tanwarat Suthiwananurak

Degree Master of Science (Agriculture) Agricultural Extension

Thesis Advisory Committee

Assoc. Prof. Rampaipan Apichatpongchai Chairperson

Assoc. Prof. Dusdee Nalampang Member

Assoc. Prof. Suthat Julsriginal Member

ABSTRACT

The objectives of this research were to study the success of rice seed production of farmers who involved in rice seed production community project. In addition, farmer's problems and various requirements of farmers that associated with rice seed production were included in the study. The target population of this study was 150 farmers who had their resident areas in 7 tambols, 4 districts in Lamphun Province. Data collection was made by interviewing the questionnaires. Data were statistically analyzed in terms of mean, minimum and maximum values, percentage and standard deviation. Multiple regression analysis and stepwise method were used for measuring the relationship among the rice seed yield promotion and farmers basis data and production practices.

Results of study revealed that most of farmers were male (76.67%), graduated on primary school (84.7%), participation on this project 3 years and 2 months in the average. The average household area was 4.8 rais, average household income was 79,471 bath/year, average production cost was 5,000 to 9,999 Baht and selling price was 11.00 to 12.99 Baht/kg in last year. There were five variable factors, which were most important to determine the success of farmers to produce rice seed yields. These variables included (1) total family income (2) education background (3) farmers' experiences (4) farmers' participation and (5) training skill and experiences. Findings

of the study indicated that the more significant roles were played by these five variable factors, the higher seed yield production and more successful would be obtained by farmers. Problems and obstacles, which associated obviously with the rice seed production and limited the high rice seed yield production, were also examined. These particular limiting factors were disease and insect pests damage, poor connection was found among the farmers and farmers to the extension officers, seed price, marketing and poor soil fertility problems.

There were 4 important suggestions proposed by farmers in order to solve these problems and obstacles. These suggestions were as followed (1) select the suitable areas for rice seed production before announcing to the target farmers. (2) select only intended and high responsible farmers to involve in the project (3) extension officers both district and tambol levels must have enough knowledge of rice seed production, more understanding and intention should give to the farmers and transfer of appropriate rice seed production technologies in order to improve both rice seed yield and quality standard. (4) Department of Agricultural Extension should sufficiently provide extension officers at provincial level who are able to inspecting and monitoring the rice seed production programme in every place and every growing season. Results from this study were anticipated that recommendations, problems and obstacles received from the true grass root farmers would be useful for implementing the better rice seed production programme in another planting areas in Thailand.